

بررسی مقایسه‌ای الگوی رمزگردانی در گفتار روزمره دانش‌آموزان دختر مقاطع دبستان و متوسطه شهرستان ارومیه

جاوید فریدونی^{۱*}، نفیسه تدین چهارطاق^۲

۱. استادیار گروه زبان انگلیسی، دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، دانشگاه الزهرا

پذیرش: ۱۳۹۸/۰۵/۲۹

دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۲۵

A Comparative Study of Code Switching Pattern among Female Elementary and High-School Students in Urmia

Javid Fereidoni^{1*}, Nafiseh Tadayyon Chahartagh²

1. Assistant Professor of English Department, Urmia University of Medical Sciences

2. M.A. Student in Linguistics, Alzahra University, Urmia -branch

Received: 2019/01/15

Accepted: 2019/07/31

Abstract

Code switching, as an outcome of linguistic contact, can be seen in most of the multilingual societies, including Urmia, the capital city of West Azerbaijan province, Iran. The present field study aimed to compare the frequency, direction (from Turkish to Persian or vice versa), and categorical levels (affix, word, phrase, or sentence) of code switching among female elementary and high-school students representing high, middle, and low social classes. In order to do this, the required data were extracted from the casual conversations of the students which were collected using a non-participant observation method through voice recording in public places. According to the findings, code switching was more frequent among high-school students representing the middle social class. Besides, according to the results, words were the most frequent, and affixes were the rarest code-switched elements in the data. Moreover, most of the students switched the code when their mother language was the dominant language of the conversation. Also, high-school students favored code-switching at word level, compared to the elementary students who switched sentences most.

Keywords: Sociolinguistics, Code-switching, Bilingualism, Multilingualism, Turkish language.

چکیده

رمزگردانی یکی از پدیده‌های ناشی از تماس زبانی است که در بسیاری از جوامع چندزبانه، از جمله جامعه شهرستان ارومیه، مرکز استان آذربایجان غربی، مشاهده می‌شود. هدف از مقاله حاضر بررسی مقایسه‌ای میزان، جهت (از ترکی به فارسی یا بالعکس) و سطح رمزگردانی (وند، کلمه، گروه یا جمله) در گفتار روزمره جمعیت مورد پژوهش است. این پژوهش، مطالعه‌ای میدانی و پیکره‌بنیاد بود و جمعیت نمونه آن تمام دانش‌آموزان دخترتری بودند که در مدارس دوره اول دبستان و دوره دوم متوسطه در سه منطقه کم‌درآمد، متوسط و پردرآمد شهرستان ارومیه تحصیل می‌کردند. داده‌های مورد نیاز پژوهش عبارات رمزگردانی‌شده‌ای بودند که در گفتار روزمره جمعیت مورد پژوهش اتفاق می‌افتادند. برای دست‌یافتن به داده‌های مذکور، ابتدا داده‌های خام با استفاده از روش مشاهده غیرمشارکتی و ابزار ضبط صدا در مکان‌های عمومی به دست آمد؛ سپس داده‌های اصلی، یعنی همان عبارات رمزگردانی‌شده، از میان داده‌های خام استخراج شدند. طبق یافته‌های پژوهش، پدیده رمزگردانی در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه و طبقه اجتماعی متوسط رایج‌تر بود. به‌علاوه، بیشترین و کمترین میزان رمزگردانی به ترتیب در سطح کلمه و وند صورت گرفته بود. همچنین جهت غالب رمزگردانی از زبان مادری به فارسی بود. به‌علاوه، نتایج نشان داد که دانش‌آموزان مقطع متوسطه بیشتر در سطح کلمه و دانش‌آموزان دبستانی در سطح جمله رمزگردانی می‌کردند.

کلیدواژه‌ها: زبان‌شناسی اجتماعی، رمزگردانی، دوزبانگی، چندزبانگی، زبان ترکی.

مقدمه

تماس زبان‌ها که در نتیجه به کار رفتن بیش از یک زبان در جوامع چندزبانه شکل می‌گیرد، خود می‌تواند منجر به پدیده‌های زبانی مختلف شود. پدیده رمزگردانی^۱، که در مقاله حاضر مورد بررسی قرار خواهد گرفت، نیز یکی از پیامدهای تماس زبان‌ها است. مفهوم رمزگردانی که گاه با مفهومی کم و بیش مشابه گفتمان چندزبانه^۲ (وارداف^۳ و فولر^۴، ۲۰۱۵) یا ترازبانی^۵ (ویلیامز^۶، ۱۹۹۴، به نقل از گارسیا^۷ و وی، ۲۰۱۴) نیز خوانده می‌شود، به تعریف کلی، عبارت است از تناوب فرد دو یا چندزبانه بین زبان‌های خود در یک گفتمان به‌خصوص.

تماس زبان‌ها در جامعه چندزبانه می‌تواند پیامدهای دیگری نیز داشته باشد. حتی برخی محققین (همچون هوگن^۸، ۱۹۵۶ و میرزاسکاتن^۹، ۱۹۹۲) پیشنهاد می‌کنند که پدیده‌های مربوط به دوزبانگی در پیوستاری از حداکثر تمایز، قرض‌گیری و تداخلی که به هم‌پوشی دو رمز منجر می‌شود قرار گیرند. بیشتر این پدیده‌ها در نهایت جملاتی به دست می‌دهند که حاوی عناصر بیش از یک زبان هستند و حتی ممکن است همه آنها به تداخل یا هم‌پوشانی زبان‌ها منجر شوند (ووت^{۱۰}، ۱۹۵۴). به همین علت است که معمولاً تشخیص آن‌ها از یکدیگر دشوار است؛ اما از آنجایی که مکانیزم به وجود آمدن هر کدام از این پدیده‌ها اساساً متفاوت است، تا جایی که ممکن است باید، چه از نظر مفهومی و چه از نظر کاربردی، بین آن‌ها تمایز قائل شد (پاپلاک^{۱۱} و سنکاف^{۱۲}، ۱۹۸۱؛ پاپلاک، ۱۹۸۵).

از طرف دیگر محققین و زبان‌شناسان اجتماعی بسیاری به اهمیت مطالعه گوناگونی‌های زبان و پی بردن به ارتباط آن‌ها با عوامل زبانی و فرازبانی تأکید ورزیده‌اند. علی‌الخصوص واین‌رایس^{۱۳} (۱۹۵۳) زبان‌شناس دورگه لهستانی-آمریکایی و استاد ویلیام لباو^{۱۴}، تأکید دارد که در نظر گرفتن جنبه‌های اجتماعی در تحقیقاتی که درباره تماس

زبان‌ها انجام می‌شود ضروری است، چراکه بدون در نظر گرفتن عوامل فرازبانی مطالعه برخی پدیده‌های تماس زبانی مشکل یا غیرممکن خواهد بود. به اعتقاد او، تداخل‌هایی که در اثر تماس زبان‌ها ایجاد شده و در یکی از زبان‌ها تأثیر می‌گذارند باید مورد توجه زبان‌شناسان قرار گیرند. وی رمزگردانی را امری جهانی می‌داند که نه تنها طبیعی، بلکه معمول است و کمتر زبانی است که به مدت طولانی دست‌نخورده مانده و تغییر در اثر تماس زبانی را تجربه نکرده باشد. در این راستا، پژوهش حاضر درصدد است که الگوی پدیده رمزگردانی را با در نظر گرفتن متغیرهای مقطع تحصیلی (دبستان و متوسطه) و طبقه اجتماعی (کم‌درآمد، متوسط و پردرآمد)، در میان دانش‌آموزان دختر شهرستان ارومیه مورد بررسی قرار دهد.

محل پژوهش حاضر، شهرستان ارومیه، مرکز استان آذربایجان غربی است. اکثریت مردم این شهرستان که در شمال غربی کشور واقع شده است، ترک‌زبان و شیعه‌مذهب هستند، اما بخش قابل توجهی از جمعیت این شهر را کردها و ترک‌های سنی‌مذهب به خود اختصاص می‌دهند. ادیان یهودی و مسیحی گریگوریان، کاتولیک، پروتستان، ارتودکس و نسطوری (آشوری) نیز به صورت اقلیت در میان خانواده‌های شهر دیده می‌شوند.

بدین ترتیب، این شهر محل مناسبی برای مطالعات چندزبانگی و خصوصاً رمزگردانی است، چرا که به گفته گامپرز (۱۹۸۲) وقتی زمینه اجتماعی و هویت قومی افراد مشترک نباشد شرایط برای رمزگردانی مطلوب است.

زبان ترکی

زبان ترکی از نظر رده‌شناختی جزو زبان‌های پیوندی محسوب می‌شود. زبان کنونی مردم آذربایجان از زبان‌های منشعب از شاخه ترکی (اوغوز) زبان‌های آلتایی است. این زبان، زبان رسمی مردم کشور آذربایجان بوده و در مناطق آناتولی شرقی، عراق، سوریه و شمال غرب و برخی از دیگر مناطق ایران بدان تکلم می‌شود. آذربایجانی، که در گروه‌بندی امروزی زبان‌های ترکی جزو زبان‌های گروه جنوب‌غربی محسوب می‌گردد، در سیر تاریخی خود به اقتضای موقعیت جغرافیایی این خطه از یک طرف با عناصر شاخه‌های دیگر زبان ترکی قدیم و در درجه اول با زبان قبیچاق که به‌وسیله قبایل ترک‌زبان به این نواحی منتقل می‌شده الفت یافته و از طرف دیگر با فارسی و برخی گویش‌های آن در جنوب و مغرب و با زبان‌های گرجی و

1. Code switching
2. Multilingual discourse
3. R. Wardhaugh
4. J.M. Fuller
5. Translanguaging
6. C. Williams
7. O. Garcia
8. E. Haugen
9. C. Myers-Scotton
10. H. Vogt
11. S. Poplack
12. D. Sankoff
13. U. Weinreich
14. W. Labov

بودند. برای نمونه، اثر واین‌رایخ^۲ (۱۹۵۳) زبان‌شناس دورگه لهستانی-آمریکایی و استاد ویلیام لباو جزو تحقیقات اساسی است که بر اهمیت در نظر گرفتن جنبه‌های روانی و اجتماعی در بررسی چندزبانگی تأکید می‌کند و الهام‌بخش تحقیقات بسیاری بوده، که از آن جمله می‌توان به مطالعه ووت^۳ (۱۹۵۴) اشاره کرد که برای اولین بار اصطلاح «رمزگردانی» را به کار گرفت. اروین تریب^۴ (۱۹۶۴) نیز زبان‌شناسی است که براساس مطالعه دوزبانه‌های ژاپنی-انگلیسی آمریکا ایده تأثیرگذار بودن مؤلفه‌های بافتی در انتخاب رمز را مطرح می‌کند. تعاریف او از شرایط، موضوع مکالمه و نقش مبنای کار محققین بعد از او و من جمله گامپرز قرار می‌گیرد. بدین ترتیب با به وجود آمدن روند مطالعاتی درخصوص رمزگردانی، نگاه پژوهشگران به این پدیده، روش بررسی آن و تقسیم‌بندی‌هایی که از آن به دست دادند گسترش یافت و از جهات مختلف مورد بررسی قرار گرفت. در مقاله حاضر سعی بر این است که پدیده رمزگردانی در گفتار روزمره افراد از دیدگاه جامعه‌شناختی بررسی شود. بنابراین در این بخش به مرور برخی از مطالعات انجام‌شده در این حوزه خواهیم پرداخت.

پاپلاک (۱۹۸۰) با مطالعه گفتار ۲۰ فرد دوزبانه اسپانیایی-آمریکایی در ال باریو، قدیمی‌ترین محله پرتوریکو آمریکا، نشان می‌دهد که رمزگردانی نشان‌دهنده مهارت فرد دوزبانه در هر کدام از زبان‌های اوست. وی داده‌ها را در سه سطح درون‌جمله‌ای (یعنی در سطح وند، کلمه، یا گروه که کوچکتر از جمله هستند)، جمله و تگ تقسیم‌بندی نموده و معتقد است دوزبانه‌هایی که در هر دو زبان مهارت مساوی ندارند بیشتر رمزگردانی بین‌جمله‌ای انجام می‌دهند، درحالی که دوزبانه‌های ماهر در سطوح مختلف درون‌جمله‌ای نیز رمزگردانی می‌کنند. پاپلاک تأثیر عوامل فرازبانی از جمله جنسیت، سن فراگیری زبان دوم و تحصیلات را در وقوع رمزگردانی درون‌جمله‌ای نیز بررسی می‌کند. طبق نتایج او زنان به رمزگردانی درون‌جمله‌ای تمایل بیشتری داشتند، به‌علاوه، سن کسب زبان دوم در رمزگردانی گروه‌های جوان و نوجوان مؤثر نبود اما در دیگر گروه‌های سنی این تأثیر مشاهده شد. همچنین، افرادی که تحصیلات بالاتری داشتند به رمزگردانی درون‌جمله‌ای متمایل‌تر بودند.

ارمنی و روسی در شمال غربی مجاورت و آمیزش پیدا کرده است. از جمله لهجه‌های ترکی مورد استفاده در کشور ایران می‌توان به افشار، قشقایی، شاه‌سونی، خراسانی، جغتایی، سنقری، خلج، اویغور-اوشار، قره‌داغی و غیره اشاره کرد (هیأت، ۱۳۸۰). ایل افشار غالب‌ترین ایل در منطقه ارومیه است که از طوایف مشهور آن می‌توان قاسملو، عرشلو، ایمانلو، گوندوزلو و کهلکلو را نام برد (کاوایان‌پور، ۱۳۴۴: ۲۷۷-۲۷۸).

شرایط زبانی در ارومیه توجه محققین متعددی را به خود جلب کرده و از جنبه‌های مختلف زبان‌شناسی اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است که در بررسی تحقیقات پیشین به بررسی مرتبط‌ترین آن‌ها خواهیم پرداخت. با این‌همه، پدیده رمزگردانی که از پیامدهای مهم تماس نزدیک بین زبان‌ها در جوامع چندزبانه بوده، و در شهرستان ارومیه نیز بارز است، کمتر مورد توجه محققین قرار گرفته است. به این ترتیب پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به سوالات زیر خواهد بود:

- ۱) الگوی رمزگردانی جامعه مورد مطالعه با توجه به متغیر طبقه اجتماعی چگونه است؟
- ۲) الگوی رمزگردانی جامعه مورد مطالعه در مقاطع تحصیلی دبستان و متوسطه چه تفاوتی دارد؟

گفتنی است در این جستار مقصود از الگوی رمزگردانی، میزان، جهت و سطح رمزگردانی در میان جمعیت مورد پژوهش خواهد بود. بدین ترتیب، با توجه به اینکه دانش‌آموزان دوره اول دبستان، یعنی کلاس‌های اول تا سوم، به‌تازگی از محیط خانه وارد مدرسه شده‌اند، و از طرف دیگر، دانش‌آموزان دوره دوم دبیرستان، یعنی کلاس‌های دهم تا دوازدهم، سال‌های پایانی حضور در مدرسه را می‌گذرانند، فرض بر این خواهد بود که مدت حضور در مدرسه در رفتار زبانی دانش‌آموزان مؤثر بوده و الگوی رمزگردانی در این دو گروه سنی متفاوت باشد. به‌علاوه، انتظار می‌رود که طبقه اجتماعی افراد در الگوی رمزگردانی آن‌ها مؤثر باشد.

پیشینه پژوهش

گامپرز^۱ (۱۹۷۲) اولین محقق بود که تقسیم قاعده‌مندی برای رمزگردانی ارائه داد و شاید تاکنون هیچ زبان‌شناسی به اندازه او در حوزه رمزگردانی تأثیرگذار نبوده باشد، اما قبل از او محققین دیگری نیز به مطالعات مشابهی پرداخته

2. U. Weinreich
3. H. Vogt
4. S. Ervin-Tripp
5. El Bario

1. J. Gumperz

غیائیان و رضایی (۱۳۹۳) رمزگردانی را در گفتار دوزبانه‌های ارمنی-فارسی تهران مورد بررسی قرار داده و نتایج به‌دست‌آمده آنها نشان داد که اگرچه داده‌ها حاوی هر دو نوع رمزگردانی بودند، نوع درون‌جمله‌ای بسامد بیشتری داشت. محققین علت فراوانی کلمات فارسی در جملات ارمنی را استفاده زیاد از آنها، راحتی تلفظ نسبت به معادل ارمنی و فقدان معادل مناسب در ارمنی می‌دانند.

از میان مطالعات انجام‌شده در ایران، پژوهش‌هایی نیز به بررسی پدیده‌های مرتبط با تماس زبانی در شهرستان ارومیه پرداخته‌اند که اگرچه مستقیماً به رمزگردانی مرتبط نیستند اما بررسی آنها می‌تواند دیدگاه خوبی از شرایط زبانی ارومیه به دست دهد. فریدونی (۲۰۰۳) چندزبانگی در شهر ارومیه را با هدف پی بردن به زبان غالب مورد استفاده در هر کدام از حوزه‌های اجتماعی خانواده، دین، محله، دوستان، تحصیل، کار و معامله مورد بررسی قرار داده و به‌علاوه، ارتباط بین متغیرهای سن، جنسیت و تحصیلات با زبان انتخابی هر جمعیت را نیز سنجیده است. یافته‌های پژوهش وی نشان داد که در حوزه‌های آموزش، تحصیل و مشاغل زبان فارسی غالب است. با افزایش تحصیلات نیز استفاده از زبان فارسی بیشتر می‌شود. همچنین، جنسیت تأثیری در کاربرد زبان ندارد.

پایان‌نامه کارشناسی ارشد بهمقامی (۱۳۹۶) پژوهش دیگری است که در حوزه جامعه‌شناسی زبان در شهرستان ارومیه انجام شده است. پژوهشگر در این تحقیق به بررسی پدیده چندزبانگی و عوامل تأثیرگذار بر آن در میان افراد چندزبانۀ شهرستان ارومیه پرداخته است. متغیرهای مورد نظر وی شامل جنسیت، سن، تحصیلات، درآمد، منطقه سکونت و زبان مادری افراد بودند. بهمقامی داده‌های مورد نیاز پژوهش را از طریق پرسش‌نامه و با حجم نمونه ۵۰۰ نفر به دست آورده و نتایج آماری وی نشان داد که از میان متغیرهای مورد بررسی، قومیت بیشترین و میزان درآمد کمترین تأثیر را در انتخاب زبانی افراد داشته است.

در ادامه، به بررسی نتایج تحلیل آماری داده‌ها پرداخته و سعی خواهیم کرد با بررسی صحت فرضیه‌ها، به سوالات پژوهش پاسخ دهیم. در نهایت، یک نتیجه‌گیری کلی از پژوهش ارائه خواهد شد.

ویمن^۱ (۱۹۹۸) با بررسی مکالمات بین دو کودک که خواهر و برادر بودند به مطالعه رشد رمزگردانی در رفتار زبانی آنها می‌پردازد. محقق به دنبال یافتن انگیزه اجتماعی رمزگردانی و محدودیت‌های ساختاری آن، داده‌های خود را با ضبط شش فایل صوتی از مکالمات دو کودک در طول چهار سال جمع‌آوری کرده است. این دو کودک در خانواده‌ای استونیایی^۲ متولد شده اما عضو جامعه‌ای انگلیسی‌زبان بودند و این امر در تعامل‌ها و رفتار زبانی آنها تأثیرگذار بوده است. طبق نتایج این تحقیق، بیشتر رمزگردانی‌ها (۶۰٪) در سطح کلمه و خصوصاً اسم اتفاق افتاده است. همچنین محقق نتیجه می‌گیرد که توانایی رمزگردانی از ابتدا در اختیار کودک نیست و با گذر زمان و تعامل با دیگر دوزبانه‌ها این توانایی پیشرفت می‌کند، البته در صورتی که استفاده فعال از دو زبان ادامه داشته باشد. به‌علاوه، برای اینکه رمزگردانی اتفاق بیفتد هم بلوغ زبانی و هم شرایط مناسب لازم است.

گوتیررز^۳، سایمون^۴ و اریکسون^۵ (۲۰۰۹) پدیده رمزگردانی را در کودکان دوزبانۀ اسپانیایی-انگلیسی دچار اختلال زبانی مورد بررسی قرار دادند. براساس نتایج آنها، وقتی کودکان به زبان اسپانیایی آموخته شدند تنها کسانی که زبان غالبشان انگلیسی بود به انگلیسی رمزگردانی کردند. فراوانی رمزگردانی در کودکانی که زبان اسپانیایی در آنها غالب بود و به انگلیسی آزمایش شدند بسیار کمتر بود. این می‌تواند نشان دهد که میزان رمزگردانی کودکان متأثر از دانش آنها از زبان تجویز شده توسط جمعیت غالب است نه سطح مهارتشان در آن زبان. به همین دلیل کودکان نمی‌خواستند به اسپانیایی رمزگردانی کنند زیرا، به‌خاطر شرایط سیاسی-اجتماعی عدم حمایت از زبان خانه در آمریکا، زبانی است که استفاده از آن در محیط کلاس ناخوشایند است. به همین دلیل، از آنجایی که کودکان به زبان مدرسه عادت کرده‌اند، میزان رمزگردانی به اسپانیایی کمتر بود. همچنین تحلیل دستوری رمزگردانی‌ها نیز نشان داد که الگوی رمزگردانی مشابه همان الگویی است که در گفتار بزرگسالان گزارش شده است؛ بدین ترتیب که بیشتر رمزگردانی‌ها در سطح درون‌جمله‌ای و خصوصاً گروه اسمی اتفاق می‌افتد.

مواد و روش‌ها

چنان‌که قبلاً اشاره شد، مبنای مطالعات جامعه‌شناختی زبان

1. M. Vihman
2. Estonian
3. V. Gutierrez
4. G. Simon
5. A. Erickson

است و مزیت آن این است که داده‌ها از بافت‌های بیشتری به دست می‌آیند و افراد شرکت‌کننده در پژوهش بیشتر با فرایند تحقیق درگیر می‌شوند، در نتیجه، فرد احساس می‌کند که همکار تحقیق است و همین باعث می‌شود نسبت به پژوهش حس مسئولیت داشته باشد. برای پیاده‌سازی این روش باید ابزار ضبط صدا را در اختیار فرد قرار داده و از او بخواهیم که تعداد مشخصی مکالمه را ضبط کنند؛ حتی می‌توان بافت مکالمات را نیز مشخص کرد. از معایب این روش آن است که محقق دیگر کنترلی در پروسه جمع‌آوری صدا ندارد، به همین دلیل باید از قبل توصیه‌هایی به فرد بکند، مثلاً اینکه مطمئن شود دستگاه روشن است و باتری دارد. در این روش فرد همکار باید تا حدودی اطلاعات کافی درخصوص پژوهش داشته باشد تا مشکلی در عملکردهای وی پیش نیاید (پودسوا^۱ و شارما^۲، ۲۰۱۳).

پس از جمع‌آوری صداها به ترتیب فوق، به ازای هر مدرسه یک ساعت صدا که حاوی مکالمه عادی دانش‌آموز با دانش‌آموز بود انتخاب شد. لازم به ذکر است که در اینجا منظور از مکالمه عادی، مکالمه خارج از محیط کلاس و درس و همچنین مکالمات بین دانش‌آموزان است، نه دانش‌آموز و معلم. چراکه در محیط کلاس و همچنین در صحبت با معلم ممکن است رسمی بودن بافت مکالمه در رفتار زبانی وی تأثیرگذار باشد. پس از گزینش صداها، عبارات حاوی رمزگردانی بر اساس معیارهایی که در بخش بعدی شرح داده شده‌اند استخراج، و از نظر زبان مکالمه، زبان رمزگردانی و سطح رمزگردانی برچسب‌گذاری شدند. در نهایت، داده‌های مستخرج توسط متخصص آمار و با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون خی دو پیرسون^۳ تحلیل شدند.

معیارهای گزینش رمزگردانی‌ها

تماس زبان‌ها در جامعه چندزبانه می‌تواند به اشکال مختلف نمود پیدا کند که قرض‌گیری، تداخل زبان‌ها و البته رمزگردانی که موضوع پژوهش ماست از آن جمله‌اند. این پدیده‌ها در نهایت به ترکیب زبان‌ها در گفتمان چندزبانه منجر می‌شوند و نمود به ظاهر مشابهی دارند؛ اما در واقع از مکانیزم‌های متفاوتی منجر شده‌اند و بنابراین باید بین آنها تمایز قائل شد (پاپلاک و سنکاف، ۲۰۰۴). بدین ترتیب، در تحقیق حاضر نیز تشخیص رمزگردانی براساس معیارهایی

بررسی آن در گفتمان طبیعی است و در اصل همین نکته، یعنی طبیعی بودن گفتمان مورد بررسی و نه ساختگی و یا ایده‌آل بودن آن، است که به این دسته از مطالعات رنگ جامعه‌شناختی می‌بخشد. از طرف دیگر، دستیابی به ویژگی‌های اجتماعی زبان، با بررسی آن در بافت جامعه ممکن است. هدف از تحقیق حاضر پی بردن به الگوی رمزگردانی (یعنی میزان، جهت و سطح رمزگردانی شامل وند، کلمه، گروه یا جمله) در گفتمان طبیعی افراد مورد پژوهش بود. جامعه پژوهشی مطالعه شامل تمام دانش‌آموزان دختر بود که در مقاطع دوره اول دبستان (یعنی سنین ۷-۹ سال) و دوره دوم متوسطه (یعنی سنین ۱۶-۱۸ سال) در شهرستان ارومیه تحصیل می‌کردند. براساس کتاب آمار اداره آموزش و پرورش (۱۳۹۶)، تعداد تمام دانش‌آموزان دختر مقطع ابتدایی محصل در شهر ارومیه ۸۰۳۶۰ نفر و دختران مقطع متوسطه ۶۰۰۳۲ نفر می‌باشد. به علاوه، برای پی بردن به تأثیر طبقه اجتماعی در الگوی رمزگردانی افراد، سه طبقه کم‌درآمد، متوسط و پردرآمد در جامعه ارومیه در نظر گرفته شد. گفتنی است که تعیین طبقه اجتماعی یک منطقه به عوامل مختلفی مثل میزان درآمد، میزان تحصیلات و غیره بستگی دارد ولی با توجه به غیرمشارکتی بودن روش مطالعه، دسترسی به اطلاعات مذکور درخصوص جمعیت مورد پژوهش ممکن نبود؛ بنابراین برای انتخاب مناطق و مدارس که نماینده طبقات مذکور باشند از نظر کارمندان ادارات آموزش و پرورش مناطق ۱ و ۲ ارومیه و مشورت با شهروندانی استفاده شد که با مناطق مختلف شهر آشنایی داشته باشند. بدین ترتیب، در مجموع شش مدرسه، یعنی سه مدرسه ابتدایی و سه مدرسه دبیرستان، مورد بررسی قرار گرفتند.

داده‌های مورد نیاز برای پژوهش حاضر شامل عبارات رمزگردانی شده در گفتار طبیعی و روزمره جامعه مورد پژوهش بودند. در مطالعه میدانی حاضر برای دستیابی به داده‌های مذکور از روش مشاهده غیرمشارکتی با ابزار ضبط صدا استفاده شد. علت استفاده از چنین روشی به حداقل رساندن تأثیر حضور محقق در گفتار روزمره دانش‌آموزان با یکدیگر بود. بدین ترتیب، پس از انجام هماهنگی‌های لازم با کادر مدرسه دستگاه ضبط صوت در محل‌های عمومی مثل بوفه مدرسه قرار داده شد. در برخی موارد که استفاده از این روش ممکن نبود نوع دیگری از روش غیرمشارکتی، یعنی کمک گرفتن از همکاری که عضو جامعه مورد مطالعه باشد، به کار گرفته شد. این روش نیز در مطالعات میدانی معمول

1. R.J. Podesva
2. D. Sharma
3. Pearson chi-square

بدین ترتیب، چنان‌که گفته شد، با توجه به معیارهای فوق عبارات رمزگردانی‌شده از داده‌های خام استخراج شدند. در ادامه نمونه‌ای از رمزگردانی در هر کدام از سطوح وند، کلمه، گروه و جمله ارائه شده است. مثال شماره ۲ نمونه‌ای از رمزگردانی در سطح تکواژ در پیکره پژوهش است:

الف- بیردیلر؟

/birdilær/

[هم‌اندازه‌اند]

ب- بو اوننان آرتِردی

/bu onnan azTæR de/

[این از آن کم‌تر است]

در مثال شماره ۳ گوینده در خلال مکالمه و در تأیید پاسخ به سؤال خود رمزگردانی می‌کند:

الف- دا نمنه اولار یازیب؟

/da næmænæ olar jazıb/

[اونا دیگه چی نوشتن؟]

ب- پارتداق

/partdaq/

[ذرت بوداده]

همچنین در مثال ۴ نمونه‌ای از رمزگردانی در سطح گروه در پیکره پژوهش را می‌خوانید:

- من صاباح زنگ ورزش‌ده گتیریم بورا چکیم.

/mæn sabah ZæNGE VæRZEʃdæ gætirim
bira tʃækim/

[من فردا زنگ ورزش میارم اینجا می‌کشم]

و در نهایت، در مثال ۵ رمزگردانی در سطح جمله اتفاق افتاده است:

الف- ببین ولی خرپولن‌ها!!

ب- آره

الف- گده ائله بیل میتیل دی ائله دولانبیر

/gædæ elæ bil mitildi elæ dolanir/

[خیلی شلخته است]

ب- هوم، ماشینشو ببینی

یافته‌ها

پس از استخراج داده‌ها به ترتیبی که در بخش قبل ارائه شد، جمعاً ۴۰۷ عبارت رمزگردانی‌شده به دست آمد که از آن بین، به ترتیب فراوانی ۴۱٪ در سطح جمله، ۳۹٪ در سطح کلمه، ۱۹٪ در سطح گروه و ۱٪ در سطح وند بودند. گفتنی است در جمله فوق منظور از «عبارت

انجام شد که در ادامه به آنها اشاره خواهیم کرد. معیارهای مذکور با جمع‌بندی فاکتورهایی که در تحقیقات پیشین برای تشخیص رمزگردانی در نظر گرفته شده است (از جمله هوگن، ۱۹۵۶؛ فاف، ۱۹۷۹؛ پاپلاک، ۱۹۸۵؛ کلاین، ۱۹۸۷ و بالاک^۲ و توریو^۳، ۲۰۰۹) انتخاب شدند.

در این مقاله برای تمییز رمزگردانی از قرض‌گیری، فاکتورهای وجود یا عدم وجود مترادف در زبان مقصد، ادغام آوایی، صرفی و/یا نحوی در زبان مقصد و فراوانی آن در جامعه در نظر گرفته شدند. به‌علاوه، اسامی خاص، اسم غذاها، اسامی مکان و همچنین جملات و عباراتی که به اندازه کافی در زبان مقصد تکرار، و به لحاظ اجتماعی در زبان مقصد ادغام شده باشند رمزگردانی محسوب نشدند. برای نمونه به مثال شماره (۱) توجه کنید:

بشش نومه ده گلیر روخوانی‌یه / beʃ nümrä də /
[پنج نومه هم بابت روخوانی اضافه می‌شه]

در این مثال، در جمله ترکی از کلمه فارسی «روخوانی» استفاده شده است، اما از آنجایی که در بافت مدرسه این کلمه از معادل ترکی خود «اوزوندن اوخوماق» رایج‌تر است، این عبارت قرض‌گیری محسوب می‌شود، و نه رمزگردانی. به‌علاوه، به‌عنوان نمونه‌ای از ادغام آوایی می‌توان به کلمه «نومه» اشاره کرد که همان «نمره» در فارسی است و با تطابق آوایی وارد واژگان زبان ترکی شده و رمزگردانی محسوب نمی‌شود.

به‌علاوه، گزینش زبان هنگامی اتفاق می‌افتد که گوینده تصمیم می‌گیرد در موقعیت به‌خصوصی یا بسته به شنوندگان و طرف مکالمه، صحبت خود را به کدام زبان انجام دهد اما رمزگردانی رفت و آمد بین زبان‌ها در درون یک مکالمه است (باکوس^۴ و اورستین^۵، ۲۰۰۲). برای روشن‌تر شدن موضوع، یک جلسه اداری در شهر ارومیه را در نظر بگیرید که افراد شرکت‌کننده در آن دو یا چندزبانه هستند؛ شاید قبل از شروع جلسه افراد با یکدیگر به زبانی غیر از فارسی صحبت کنند اما دبیر جلسه آغاز رسمی آن را به زبان فارسی اعلام می‌کند. یعنی بسته به بافت و موقعیت، زبان فارسی را برای شروع صحبت خود برمی‌گزیند.

1. C. Pfaf
2. M. Clyne
3. B.E. Bulloc
4. A.J. Toribio
5. A. Backus
6. N. Eversteijn

جهت غالب رمزگردانی از زبان مادری به زبان فارسی بود. جدول شماره ۱ جهت رمزگردانی را در هر کدام شش گروه مورد مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۱. جهت رمزگردانی در هر کدام از شش گروه مورد مطالعه

جهت		زبان مادری به زبان فارسی		زبان فارسی به زبان مادری	
		فارسی	مادری		
دبستان	کم‌درآمد	۹۴٪	۶٪	اجتماعی	طبقة
	متوسط	۶۹٪	۳۱٪		
	پر درآمد	۰٪	۱۰۰٪		
	کل	۷۷٪	۲۳٪		
متوسطه	کم‌درآمد	۹۴٪	۶٪	اجتماعی	طبقة
	متوسط	۹۲٪	۸٪		
	پر درآمد	۶۹٪	۳۱٪		
	کل	۹۰٪	۱۰٪		

لازم به ذکر است که درصد‌های نمایش داده شده در جدول فوق نسبت به مقادیر همان گروه محاسبه شده‌اند؛ برای مثال دانش‌آموزان دبستانی طبقه پر درآمد ۱۰۰٪ رمزگردانی خود را از زبان فارسی به زبان مادری انجام داده‌اند. این در حالی است که دانش‌آموزان همین طبقه در مقطع متوسطه بیشتر از زبان ترکی به زبان فارسی رمزگردانی کرده‌اند (۶۹٪). به علاوه، مشاهده می‌کنید که درصد رمزگردانی دانش‌آموزان طبقه کم‌درآمد در هر دو مقطع مشابه است و به علاوه، بیشترین رمزگردانی از زبان مادری به زبان فارسی (۹۴٪) و کمترین رمزگردانی در جهت برعکس (۶٪) را دارد. طبقه متوسط نیز الگوی نسبتاً مشابهی دارد. نتایج تحلیل آماری در خصوص تفاوت جهت رمزگردانی در مقاطع تحصیلی از طرفی و طبقات اجتماعی، از طرف دیگر، نشان‌دهنده معنی‌دار بودن چنین تفاوتی است (در هر دو مورد $p < .001$).

علاوه بر این‌ها، چنان‌که قبلاً اشاره شد تمام داده‌ها براساس سطح وقوع رمزگردانی به گروه‌های درون جمله‌ای (شامل وند، کلمه و گروه) و برون جمله‌ای (شامل رمزگردانی در سطح جمله یا فراتر از آن) تقسیم‌بندی شده بودند. نتایج تحلیل آماری داده‌ها در خصوص تفاوت در سطح رمزگردانی افراد با در نظر گرفتن متغیر مقطع تحصیلی نشان می‌دهد که تفاوت دو مقطع در خصوص رمزگردانی در سطح جمله و کلمه معنی‌دار است (به ترتیب $p = .03$ و $p < .001$)؛ با این حال، در سطوح گروه و وند تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد.

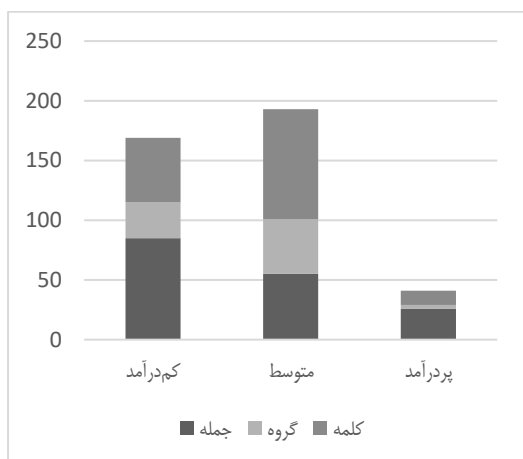
رمزگردانی شده» عبارتی خنثی برای اشاره به رمزگردانی‌های واقع شده در هر کدام از سطوح فوق‌الذکر بوده و در معنای تخصصی به کار نرفته است. علاوه بر آمار فوق، چنان‌که در نمودار شماره ۱ مشاهده می‌کنید، در کل میزان رمزگردانی در مقطع متوسطه نسبت به مقطع دبستان بیشتر بود. از طرف دیگر الگوی فراوانی در هر دو مقطع مشابه بود؛ یعنی داده‌های مربوط به طبقه پر درآمد در هر دو مقطع کمتر از طبقات دیگر بوده و طبقه متوسط بیشترین میزان رمزگردانی را داشت.

نمودار ۱. مقایسه میزان رمزگردانی دختران به تفکیک مقطع تحصیلی و طبقات اجتماعی

از طرف دیگر، نتایج بررسی معنی‌داری تفاوت بین میزان رمزگردانی در میان دو مقطع تحصیلی و در سه طبقه کم‌درآمد، متوسط و پر درآمد نیز نشان داد که چنین تفاوتی در میان مقاطع تحصیلی دبستان و متوسطه معنی‌دار است ($p < .001$) اما در میان طبقات اجتماعی معنی‌دار نیست ($p = .13$).

طبق آمار توصیفی به دست آمده در خصوص جهت رمزگردانی، جهت غالب گردش رمز در هر سه طبقه مورد مطالعه از زبان مادری به زبان فارسی بود. به این ترتیب، در طبقه کم‌درآمد ۹۴٪، در طبقه متوسط ۸۵٪ و در طبقه پر درآمد ۶۳٪ از رمزگردانی‌ها از زبان مادری به زبان فارسی صورت گرفته بود. از طرف دیگر، بررسی داده‌ها به تفکیک مقطع تحصیلی نیز نشان داد که در میان دانش‌آموزان دبستانی ۷۷٪ و در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه، ۹۰٪ رمزگردانی‌ها از زبان مادری به زبان فارسی صورت گرفته بود؛ در نتیجه با در نظر گرفتن متغیر مقطع تحصیلی نیز

نمودار ۲. مقایسه رمزگردانی دختران در هر کدام از سطوح مورد بررسی در طبقات مورد مطالعه

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از مطالعه حاضر بررسی الگوی رمزگردانی، یعنی فراوانی، جهت و سطح رمزگردانی، در میان دختران دو یا چندزبان‌های بود که در سه طبقه اجتماعی کم‌درآمد، متوسط و پردرآمد در مقاطع دبستان و متوسطه شهرستان ارومیه تحصیل می‌کردند. در واقع مقاله حاضر در صدد آن بود که تفاوت الگوی رمزگردانی در میان جمعیت مورد پژوهش را براساس متغیرهای مقطع تحصیلی و طبقه اجتماعی مورد بررسی قرار داده و به یک نتیجه‌گیری کلی برسد.

نتایج به‌دست‌آمده نشان دادند که پدیده رمزگردانی در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه رایج‌تر است. از طرف دیگر بررسی جهت رمزگردانی در گروه‌های مورد مطالعه نشان داد که تقریباً در همه آنها جهت غالب گردش رمز از زبان مادری به فارسی بوده است؛ به بیان دیگر، زبان غالب رمزگردانی فارسی بوده است، به استثنای دانش‌آموزان دبستانی طبقه پردرآمد که فقط از فارسی به زبان مادری رمزگردانی کرده بودند و فارسی زبان غالب مکالمه آنها بود. محققینی همچون گوتییرز و همکاران (۲۰۰۹) و ویمن (۱۹۹۸) نشان دادند زمانی که زبان غالب رمزگردانی زبان غالب جامعه نیز باشد، میزان رمزگردانی به زبان دیگر کمتر خواهد بود. با در نظر داشتن اینکه طبق آخرین تحقیقات انجام شده در خصوص گزینش زبانی در ارومیه، زبان غالب در مدارس این شهر فارسی است (فریدونی، ۲۰۰۳)، و با توجه به اینکه جهت غالب رمزگردانی در طبقات مورد بررسی از زبان مادری به زبان فارسی بود، می‌توان گفت که یافته پژوهش حاضر درخصوص میزان گردش رمز در

بدین ترتیب که در میان دبستانی‌ها بیشترین رمزگردانی در سطح جمله بوده است ولی دانش‌آموزان مقطع متوسطه بیشتر در سطح کلمه رمزگردانی کرده‌اند (جدول شماره ۲).

جدول ۱. مقایسه سطح رمزگردانی در هر کدام از شش گروه مورد مطالعه

دبستان	سطح رمزگردانی				
	وند	کلمه	گروه	جمله	
دبستان	کم‌درآمد	۰٪	۳۸٪	۱۳٪	۵۰٪
	متوسط	۰٪	۲۰٪	۳۱٪	۴۹٪
	پردرآمد	۰٪	۲۵٪	۲۵٪	۵۰٪
	کل	۰٪	۲۸٪	۲۲٪	۵۰٪
متوسطه	کم‌درآمد	۰٪	۳۰٪	۲۰٪	۵۰٪
	متوسط	۳٪	۵۹٪	۲۱٪	۲۰٪
	پردرآمد	۰٪	۳۰٪	۵٪	۶۵٪
	کل	۱٪	۴۳٪	۱۸٪	۳۸٪
کل	کم‌درآمد	۰٪	۳۲٪	۱۸٪	۲۰٪
	متوسط	۱٪	۴۷٪	۲۳٪	۲۸٪
	پردرآمد	۰٪	۲۹٪	۷٪	۶۳٪

همچنین، بررسی سطح رمزگردانی در طبقات اجتماعی کم‌درآمد، متوسط و پردرآمد نشان داد که تفاوت بین این سه طبقه در تمام سطوح رمزگردانی، به جز وند، معنی‌دار است؛ بدین ترتیب در هر کدام از سطوح جمله، گروه و کلمه، به‌ترتیب $p < .001$ ، $p = .04$ و $p < .001$ بود. آمار توصیفی سطح رمزگردانی به تفکیک عامل طبقه اجتماعی نشان می‌دهد که بیشترین میزان رمزگردانی در میان دانش‌آموزان طبقه پردرآمد و کم‌درآمد در سطح جمله اتفاق افتاده است، اما افراد در طبقه متوسط بیشتر در سطح کلمه رمزگردانی کرده‌اند. به‌علاوه، با در نظر گرفتن نسبت رمزگردانی در یک سطح به سایر سطوح متوجه می‌شویم که بیشترین میزان رمزگردانی در سطح جمله در میان دانش‌آموزان طبقه پردرآمد و در سطوح گروه و کلمه در طبقه متوسط مشاهده شده است (نمودار شماره ۲).

بدین ترتیب، براساس یافته‌های فوق می‌توان الگوی رمزگردانی در جمعیت مورد تحقیق را به این ترتیب خلاصه کرد؛ اولاً، در این تحقیق با در نظر گرفتن کل داده‌ها، بیشترین تعداد رمزگردانی به ترتیب در سطوح کلمه و جمله اتفاق افتاده و سطح وند کمترین فراوانی را داشت. سطح غالب رمزگردانی در طبقه متوسط کلمه بود اما در دو طبقه دیگر رمزگردانی بیشتر در سطح جمله انجام شد. رمزگردانی در سطح وند تنها در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه طبقه متوسط مشاهده شد.

دوماً، دو مقطع تحصیلی در سطح رمزگردانی روند متفاوتی داشته و دانش‌آموزان متوسطه به سطح کلمه و دانش‌آموزان ابتدایی به سطح جمله تمایل بیشتری داشتند. چنین تفاوتی در میان طبقات اجتماعی نیز مشاهده شد. در واقع همان‌طور که انتظار می‌رفت، مدت حضور در مدرسه در رفتار زبانی دانش‌آموزان مؤثر بوده و الگوی رمزگردانی در این دو گروه سنی متفاوت است؛ بدین ترتیب که در مقطع متوسطه میزان رمزگردانی بیشتر و در سطح کلمه بود. درحالی که در مقطع ابتدایی میزان رمزگردانی کم‌تر و اکثراً در سطح جمله بود.

سوماً، بیشترین رمزگردانی به ترتیب در طبقه متوسط، کم‌درآمد و پردرآمد مشاهده شد؛ همچنین جهت غالب رمزگردانی در هر سه طبقه از زبان مادری به فارسی بود. جهت گردش رمز در میان دبستانی‌ها از ترکی به فارسی بود درحالی که دانش‌آموزان مقطع متوسطه بیشتر در جهت عکس آن رمزگردانی می‌کردند.

منابع

اداره آموزش و پرورش (۱۳۹۶). آمار آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی، ص. ۲۱.

به‌مقامی، لیدا (۱۳۹۶). بررسی چندزبانگی و عوامل مؤثر بر آن در گروه‌های قومی مختلف شهر ارومیه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا (س)، شعبه ارومیه، ارومیه.

غیاثیان، مریم و حکیمه رضایی (۱۳۹۳). بررسی پدیده رمزگردانی بانگاهی به گفتار دوزبان‌های ارمنی-فارسی تهرانی. زبان و زبان‌شناسی، ۱۰(۲۰)، ۱۲۰-۱۰۳.

طبقات اجتماعی مختلف با نتایج تحقیقات گوتیبرز (همان) و ویمن (همان) هم‌راستا است.

همچنین یافته‌ها نشان دادند که بیشترین رمزگردانی در سطح کلمه و در مقطع متوسطه اتفاق افتاده است و دبستانی‌ها بیشتر در سطح جمله رمزگردانی کرده‌اند. در تحقیق پاپلاک (۱۹۸۰) نیز افرادی که تحصیلات بالاتری داشتند به رمزگردانی درون جمله‌ای متمایل‌تر بودند. نتایج گوتیبرز و همکاران (۲۰۰۹) و غیاثیان و رضایی (۱۳۹۳) نیز نشان داد بیشتر رمزگردانی‌ها در سطح درون جمله‌ای، خصوصاً کلمه اتفاق می‌افتد که با نتایج ما هم‌راستا است. بعلاوه میسل^۱ (۱۹۹۴) معتقد است افرادی که دانش متعادلی از دو زبان نداشته باشند بیشتر از کسانی که در هر دو زبان مهارت دارند در سطح جمله و بزرگتر از آن رمزگردانی می‌کنند. نتایج ویمن^۲ (۱۹۹۸) در بررسی مکالمات بین دو کودک نیز نشان می‌دهد که توانایی رمزگردانی از ابتدا در اختیار کودک نیست و با گذر زمان و تعامل با دیگر دوزبان‌ها این توانایی پیشرفت می‌کند. در تحقیق حاضر نیز دانش‌آموزان رفته رفته در رمزگردانی حرفه‌ای‌تر شده و در مقطع متوسطه هم در سطح کلمه و هم به میزان بیشتری رمزگردانی کرده بودند.

از طرف دیگر، برخی محققین (از جمله هوگن^۳، ۱۹۵۶؛ ترفرزدالر، ۱۹۹۱ و میرزاسکاتن، ۱۹۹۲) معتقدند که تمام پدیده‌های ناشی از تماس زبانی را می‌توان در پیوستاری از حداکثر تمایز تا هم‌پوشی قرار داد. بدین ترتیب که در مرحله اول زبان‌ها حداکثر تمایز را دارا هستند و کمترین عناصر از زبانی به زبان دیگر منتقل شده است، رمزگردانی در مرحله بعدی این پیوستار قرار دارد که اگر تداوم پیدا کند به قرض‌گیری منجر می‌شود، افزایش واژه‌ها و عبارات قرض گرفته شده رفته‌رفته منجر به هم‌پوشی دو رمز شده و نهایتاً زبان‌های آمیخته به وجود می‌آیند. بر این اساس، طبق فراوانی رمزگردانی در سطح کلمه بین کل داده‌ها و خصوصاً در میان دانش‌آموزان دبیرستانی طبقه متوسط، شاید بتوان گفت که رمزگردانی در سطح کلمه اگر ادامه پیدا کند می‌تواند منجر به قرض‌گیری شود. هرچند که اثبات این ادعا مستلزم بررسی‌های عمیق‌تر در این حوزه است.

1. J. Meisel
2. M. Vihman
3. E. Haugen

- Backus, A., & Eversteijn, N. (2002). Pragmatic functions and their outcomes: Language choice, code-switching, and non-switching. In *Bilingual socialization and bilingual language acquisition*. Proceedings from the Second International Symposium on Bilingualism, University of Vigo, Galicia-Spain, 1393-1410.
- Clyne, M. (1987). Constraints on code switching: how universal are they?. *Linguistics*, 25, 739-764.
- Ervin-Tripp, S. (1964). An analysis of the interaction of language, topic and listener. *American Anthropologist*, 66(6), 86-102.
- Fereidoni, J. (2003). A sociolinguistic study on multilingualism: A domain analysis perspective. *Working Papers of the Linguistics Circle*, 17, 21-28.
- Gumperz, J. (1972). Sociolinguistics and communication in small groups. In J. B. Pride & J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics: Selected readings*. Harmondsworth, England: Penguin Books.
- Gutiérrez-Clellen, V., Simon-Cerejido G., & Erickson Leone, A. (2009). Code-switching in bilingual children with specific language impairment. *International Journal of Bilingualism*, 13(1), 91-109.
- Haugen, E. (1973). Bilingualism, language contact, and immigrant languages in the United-States. In T. Sebeok (ed.), *Current trends in linguistics*, The Hague: Mouton, 505-91.
- Meisel, J. (1994). Code-switching in young bilingual children. *Studies in Second Language Acquisition*, 16, 413-439.
- Myers-Scotton, C. (1992). Comparing code-switching and borrowing. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 13(1-2), 19-39.
- Pfaff, C. (1979). Constraints on language mixing: Intrasentential code-switching and borrowing in Spanish/English. *Language*, 55(2), 291-318.
- Podesva, R.J., & Sharma, D. (2013). *Research Methods in Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Poplack, S. (1980). Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en espanol: toward a typology of code-switching. *Linguistics*, 18(7/8), 581-618.
- Poplack, S. (1987 [1985]). Contrasting patterns of code-switching in two communities. In Wande, Erling, Anward, Jan, Nordberg, Bengt, Steensland, Lars & Thelander, Mats (eds.), *Aspects of multilingualism*. Uppsala: Borgströms, 51-77.
- Sankoff, D., & Poplack, S. (1981). A formal grammar for code-switching. *Paper in Linguistics*, 14(1), 3-45.
- Vihman M. (1998). A developmental perspective on code-switching conversations between a pair of siblings. *International Journal of Bilingualism*, 2(1), 45-84.
- Vogt, H. (1954). Language contacts. *Word*, 10(2-3), 365-374.
- Wardhaugh, R., & Fuller, J.M. (2015). *An introduction to sociolinguistics* (7thed.). Cambridge: Basil Blackwell, Inc.
- Weinreich, U. (1953). *Languages in contact*. The Hague: Mouton.
- Williams, C. (1994). *Arfarniad o ddulliau dysgu ac addysgu yng nghyd-destun addysg uwchradd ddwyieithog* [An evaluation of teaching and learning methods in the context of bilingual secondary education]. Unpublished doctoral dissertation. University of Wales, Bangor.